

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
3597-12

meddelad i Stockholm 26 juni 2013

KLAGANDE OCH MOTPART
AA

MOTPART OCH KLAGANDE
Försäkringskassan
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Sundsvalls dom den 25 april 2012 i mål nr 1646-11, se bilaga (här borttagen)

SAKEN
Sjukersättning

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och förklarar att AA har rätt till hel sjukersättning fr.o.m. maj 2010. Handlingarna i målet lämnas över till Försäkringskassan för fortsatt handläggning.

BAKGRUND

AA har varit sjukskriven sedan november 2002 till följd av ryggbesvär. Han har under perioden juli 2007 – april 2010 uppburit halv sjukersättning. I januari 2010 rekommenderades han av läkare en steloperation i den nedre delen av ryggen.

Dok.Id 133763

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00
E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

Försäkringskassan beslutade att avslå AAs ansökan om hel sjukersättning fr.o.m. maj 2010 med motiveringen att hans arbetsförmåga inte var stadigvarande nedsatt eftersom en steloperation skulle kunna påverka arbetsförmågan.

Förvaltningsrätten i Falun avslog AA överklagande med motiveringen att det fanns ytterligare medicinska rehabiliteringsmöjligheter och att det inte hade framkommit att en ryggoperation skulle vara förenad med sådana risker att det av den anledningen kunde anses vara en oskälig åtgärd.

I det överklagade avgörandet avslog även kammarrätten AAs talan och anförde bl.a. att han inte inkommit med något medicinskt underlag som visar att operationen skulle innebära särskilda risker för honom eller att riskerna i övrigt skulle vara sådana att han borde avstå från denna.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och beviljar AA sjukersättning fr.o.m. maj 2010. Försäkringskassan anför bl.a. följande. Frågan i målet är om AA ska kunna vägra att genomgå en av läkare rekommenderad åtgärd – i detta fall en steloperation i ryggen – och trots detta kunna beviljas sjukersättning. Frågan blir aktuell när det finns en medicinsk rekommendation om operation och inget talar emot en god prognos. AA vill inte genomgå operationen eftersom han själv anser – trots läkarens motsatta bedömning – att operationen innebär en risk. Frågan är om den försäkrades egen uppfattning i ett fall som detta kan anses utgöra en giltig anledning att inte genomgå den rekommenderade behandlingen.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen beviljar honom sjukersättning fr.o.m. maj 2010 och anför bl.a. att det är orimligt att han ska behöva genomgå en operation.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET*Den rättsliga regleringen m.m.*

Av 7 kap. 1 § första stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring, AFL, framgår att en försäkrad vars arbetsförmåga är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan har rätt till sjukersättning eller aktivitetsersättning. För rätt till sjukersättning krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt och att åtgärder som avses i 3 kap. 7 b § eller 22 kap. – i huvudsak medicinsk respektive arbetslivsinriktad rehabilitering – inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga. Av 7 kap. 1 § fjärde stycket följer att sjukersättning utges tills vidare.

Lagen om allmän försäkring har upphävts men är enligt 1 kap. 3 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken tillämplig i målet. Regler om sjukersättning motsvarande dem i lagen om allmän försäkring finns numera i 33 kap. socialförsäkringsbalken, SFB.

Reglerna om beviljande av sjukersättning ändrades per den 1 juli 2008. Genom ändringen skärptes kraven så att sjukersättning endast ska kunna beviljas i de fall rehabiliteringsåtgärder inte bedöms kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga. Nedsättningen av arbetsförmågan ska vara stadigvarande. Med detta begrepp avses att nedsättningen bedöms bestå för all överskådlig framtid. Det måste således röra sig om kroniska sjukdomar och irreversibla skador där ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering bedöms inte kunna leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga eller att den arbetsförmåga som finns kan förbättras. Bedömningen av om arbetsförmågan är stadigvarande nedsatt eller om ytterligare rehabilitering kan leda till att den försäkrade återfår någon arbetsförmåga måste utgå från den kunskap som är tillgänglig vid prövningstillfället. Det kan inte rimligen vägas in att det i framtiden skulle kunna komma fram behandlingsmetoder eller arbetshjälpmedel som gör att

arbetsförmåga då kan återvinnas. Prövningen av den försäkrades arbetsförmåga ska göras i förhållande till förvärvsarbete på hela arbetsmarknaden (prop. 2007/08:136 s. 88 och 103).

Utredningen

Den medicinska utredning som föreligger i målet består av journalanteckningar, läkarintyg, en bedömning av Försäkringskassans försäkringsmedicinske rådgivare och av ett läkarutlåtande efter teamutredning. I denna utredning framkommer skilda bedömningar. I en journalanteckning anges att den försäkrades ryggbesvär ”kan försvinna” vid en fusion. I ett läkarutlåtande sägs bl.a. att det inte bedöms realistiskt att den försäkrade skulle kunna återgå till arbetsmarknaden om inte en lyckad operation kommer till stånd. Den försäkringsmedicinske rådgivaren har uppgett att de flesta blir bättre av en operation men att risker finns vid alla operationer. I läkarutlåtandet efter teamutredning sägs att det bedöms vara ytterst osäkert om den försäkrade kan tillgodogöra sig behandling som skulle kunna göra att han mår bättre. En operation skulle tekniskt sett kunna ge ett gott resultat, men för att han ska må bättre av detta måste han ändra sin livsstil och lämna sin sjukroll. Prognosen är mycket osäker.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

För att sjukersättning ska kunna beviljas krävs att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt med minst en fjärdedel. Dessutom ska ytterligare medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering bedömas inte kunna medföra att arbetsförmågan kan förbättras. Däremot krävs det inte att rehabiliteringsåtgärder har vidtagits (HFD 2011 ref. 63 I och III).

Kravet på att den försäkrade ska genomgå en rehabiliteringsåtgärd för att ha rätt till sjukersättning gäller således endast om åtgärden bedöms kunna medföra att arbetsförmågan i sjukersättningshänseende kan förbättras. Den fråga som inställer sig i målet är emellertid om den försäkrade, oberoende av denna bedömning, kan vägra att genomgå en medicinsk rehabiliteringsåtgärd och ändå ha rätt till

sjukersättning. Bestämmelsen i 7 kap. 1 § första stycket AFL och dess förarbeten berör inte denna fråga.

Av 20 kap. 3 § AFL (numera 110 kap. 57 § SFB) framgår dock att en sjukersättning som redan beviljats får dras in eller sättas ned om den försäkrade utan giltig anledning vägrar att medverka till en medicinsk rehabilitering som syftar till att förebygga sjukdom eller att förkorta sjukdomstid eller att helt eller delvis förebygga eller häva nedsättning av arbetsförmågan.

Enligt Högsta förvaltningsdomstolens mening bör utrymmet för den försäkrade att vägra att medverka till en medicinsk rehabilitering vara detsamma vid en prövning enligt 7 kap. 1 § första stycket AFL som vid en prövning enligt 20 kap. 3 §. Den försäkrade kan således ha giltig anledning att vägra att medverka till en medicinsk rehabilitering och ändå ha rätt till sjukersättning.

I praxis i anslutning till 20 kap. 3 § AFL har uttalats att avsikten inte har varit att utesluta att en operation betraktas som en sådan medicinsk rehabiliteringsåtgärd som en försäkrad under speciella omständigheter kan behöva underkasta sig för att få behålla sin förmån. En tillämpning av indragnings- eller nedsättningsmöjligheten för att förmå en försäkrad att underkasta sig en sjukvårdsåtgärd av sådant slag som en operation, måste uppenbarligen ske med största försiktighet (FÖD 1984:46, jfr även prop. 1946:312 s. 231).

Sådana operationer som kan bli aktuella vid en prövning enligt 7 kap. 1 § första stycket AFL är operationer som om de inte utförs innebär att arbetsförmågan kan anses stadigvarande nedsatt i förhållande till förvärvsarbete på hela arbetsmarknaden. En sådan operation kan vara av ett ingripande slag.

Utgångspunkten bör därför vara att den försäkrades ställningstagande som huvudregel bör godtas. Denna utgångspunkt för prövningen hindrar dock inte att den försäkrade i vissa fall kan anses sakna giltig anledning att vägra att genomgå en operation.

Mål nr
3597-12

Mot den angivna bakgrunden och då utredningen i målet inte ger anledning till en annan bedömning ska AA anses ha giltig anledning att vägra att genomgå den aktuella operationen. Överklagandena ska således bifallas.

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Nils Dexe, Eskil Nord, Olle Stenman och Erik Nymansson.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Jesper Blomberg.